

Motion. Jämlik screening - en långsiktig satsning för ökad hälsa

Ordförandens förslag

Hälso- och sjukvårdsnämnden föreslår regionfullmäktige följande

1. Regionfullmäktige anser att motionen är besvarad med hälso- och sjukvårdsnämndens motionssvar.

Sammanfattning

Sara Svensson (V) har i en motion föreslagit att regionen tar fram en samlad handlingsplan för arbetet med att nå alla i målgrupperna i arbetet med förebyggande screening, att regionen tar initiativ till informationsinsatser i samarbete med kommunerna och föreningslivet i Skåne för att nå ökat deltagande i screeningverksamheterna, samt att erforderliga resurser avsätts för arbetet.

I ärendet finns följande dokument:

1. Motionssvar 2022-09-05
2. Motion 2022-05-06

Överväganden

I motionen beskrivs att screeningverksamheterna räddar liv och är en viktig insats för tidig upptäckt av cancer. I Cancerfondens senaste rapport sätter man ljuset på att det finns stora skillnader i deltagandet i screeningverksamheterna. Det man ser i översikten är bland annat att människor med lägre utbildning och lägre inkomster också deltar i lägre grad. Region Skåne har idag en fullt utbyggd screening verksamhet inom bröstcancer (mammografi) och inom livmoderhalscancer (cellprov). Sedan 1 september 2021 är egenprovtagning för HPV rutinmetod för screeningprogrammet avseende livmoderhalscancer i Region Skåne. Därtill har under 2020/2021 införts screening för tjock- och ändtarmscancer samt erbjudande om testning för att upptäcka prostatacancer. Inom screening för tjock- och ändtarmscancer samt erbjudande om testning för att upptäcka prostatacancer är det ännu för tidigt för att dra några slutsatser eftersom införandet sker successivt och det är fortfarande ett begränsat antal individer som är inkluderade i nuläget.

Region Skåne arbetar brett med flera faktorer för att öka deltagandet i screeningverksamheten för livmoderhalscancer för alla individer och grupper av kvinnor.

- Alla kvinnor som erbjuds provtagning i Region Skåne får provtagningsmaterial hemskickat i brevlådan när det är dags för provtagning enligt det nationella vårdprogrammet (det finns exempel i landet där kvinnan får ett brev med inbjudan att själv beställa provtagningsmaterial, vilket kan medföra risk för ett lägre deltagande i vissa grupper, och det är därför inte planerat för detta i Region Skåne i nuläget)
- Regionens kommunikatörer har tillsammans med översättare sett över informationsmaterial som ligger i brevutskicket samt på 1177.se, både utifrån lättförståelig svenska samt översättning till flera andra språk.
- Ett särskilt projekt för att utvärdera kommunikativa behov och insatser mot bakgrund av kulturella faktorer och andra språk är igångsatt. Utifrån bland annat intervjuer kommer riktade kommunikativa insatser att prövas och utvärderas för att sedan vid behov införas i ordinarie informationsaktiviteter.
- Kvinnor som av någon anledning inte kan eller vill använda egenprovtagning har möjlighet att få tid till barnmorskemottagning för provtagning.
- Deltagande i screeningverksamheten kommer regelbundet att följas upp för såväl Skåne som helhet som för enskilda geografiska områden/stadsdelar. Vid lägre deltagande i specifika områden kommer riktade insatser att genomföras, t ex kommunikativa insatser i samverkan med berörda kommuner.

Arbetsätt för att nå ökad deltagandegrad i mammografiscreening i Region Skåne

Nuvarande leverantör har en mångårig erfarenhet av att bedriva mammografi och har idag uppdrag att bedriva mammografiscreening i Region Skåne, Västra Götalandsregionen samt Region Örebro. De bjuder idag in 350 000 kvinnor årligen till mammografiscreening i dessa regioner, vilket ger en stor och bred erfarenhet av att arbeta för att öka deltagandet på mammografiscreening. För snart 10 år sedan startade leverantören upp en kampanj som de kallar ”Vi ser det du inte känner” i syfte att öka deltagandet i mammografiscreening och därmed minska dödligheten i bröstcancer. Kommunikations- och informationsmaterial för kampanjen togs fram och detta översattes till fem språk: engelska, serbo-kroatiska, somaliska, arabiska och persiska. Baserat på hur materialet skulle användas utvecklades en informativ broschyr och en flyer i A4-format. Information på hemsidan följer samma profil och fler översättningar har gjorts som finns på deras hemsida. Länk till hemsidan finns på kallelsen som skickas till kvinnorna. Att kommunicera på ett enkelt och tydligt sätt är mycket viktigt och särskilt viktigt i arbete med att kommunicera med icke svensktalande kvinnor. Genom erfarenhet och statistikuppföljning vet man att det framförallt är tre grupper kvinnor som i lägre grad deltar på sin mammografi; kvinnor från socio-ekonomiskt utsatta områden, kvinnor med invandrarbakgrund samt yngre kvinnor (40–45 år). Orsaker till att inte delta på sin undersökning kan

vara flera såsom språkliga, kulturella, religiösa, rädsla och okunskap om varför det är viktigt att undersöka sig eftersom man inte känner sig sjuk. Leverantören har utfört ett flertal olika aktiviteter för att framförallt sprida informationen om vikten av att gå på mammografi till dessa målgrupper. Leverantören har tagit fram en nyckelring med rosa kulor ”Pink size for life” som på ett pedagogiskt sätt skall visualisera skillnaden mellan hur stor en knuta kan vara vid diagnos om kvinnan själv skall upptäcka den jämfört med om man går på regelbunden screening. Denna nyckelring har varit en succé då den är så visuell, och är lätt för kvinnorna att ta till sig. Nyckelringen delas ut i perioder till förstagångskvinnorna, 40 – åringar, som kommer på mammografiscreening. Nyheter och information gällande mammografi sprids via leverantörens hemsida, Facebook, Instagram, LinkedIn, vårt intranät samt på 1177.se. Kontakt med Länsstyrelsen i Malmö har upprättats och informations- och utbildningsinsatser har genomförts för de som tar emot nyanlända kvinnor, så att de kan ge en bra information om mammografi. Tillsammans med bröstcancerföreningar i Skåne finns det ett samarbete där de i normala fall är ute och informerar om mammografi och bröstcancer. För att underlätta för kvinnorna att delta på mammografi är det viktigt med bra och lättillgängliga geografiska placeringar av enheterna. Att kunna göra sin hälsokontroll ska vara smidigt och enkelt. Det är av största vikt att kunna erbjuda undersökningstider som är attraktiva för kvinnorna. Anpassning av verksamheten sker till när kvinnor har möjlighet att komma vilket har stor betydelse för deltagandet. Vid behov har verksamheten öppet helger och kvällar samt erbjudande om tider på tidig morgon samt sen eftermiddag då dessa tider är populära. Sammantaget pågår det redan idag stora satsningar för att öka deltagande bland de tre grupper av kvinnor som i lägre grad deltar på sin mammografi; kvinnor från socio-ekonomiskt utsatta områden, kvinnor med invandrarbakgrund samt yngre kvinnor (40–45 år).

Screening måste nå alla – det är en avgörande fråga för jämlik hälsa

Screeningverksamheterna räddar liv och är en viktig insats för tidig upptäckt av cancer. I Cancerfondens senaste rapport sätter man ljuset på hur stora skillnader det finns i hur screeningverksamheten når ut i olika delar av landet. Det man ser i denna översikt är bland annat att människor med lägre utbildning och lägre inkomster också i lägre grad deltar i programmen. Tidsbrist, oro och brist på kunskap är anledningar som människor framhåller kring att inte hörsamma kallelserna. Över tid har Region Skåne arbetat på olika sätt för att nå grupper som inte kommer genom en kallelse. Uppsökande verksamheter, ambulerande verksamheter och olika former av information har varit strategier och då i många fall i samverkan med kommuner och intresseorganisationer. Nyligen framtagna uppföljning visar en ökande täckningsgrad i Skåne efter införandet av egenprovtagning vid screening för livmoderhalscancer. Täckningsgraden 2021 för hela åldersspannet 23–70 år ligger på 90 procent och är en ökning jämfört med tidigare år (www.NKCx.se). Även i åldersgruppen 26–30 år ses ett ökat deltagande och under 2021 var täckningsgraden 98 procent vilket tyder på att deltagandet har ökat och att verksamheten når ut till de som inte tidigare har deltagit.

En samlad handlingsplan för cancer finns framtagen där screeningverksamheten finns inkluderad som en del i helheten. Utöver de mål som finns definierade i Region Skånes handlingsplan för cancer görs ytterligare insatser inom verksamheterna enligt ovanstående beskrivning. Översyn och uppdatering av handlingsplanen kommer att göras inför 2023 och då finns möjligheter att lägga till nya mål utifrån identifierade behov. Sammanfattningsvis pågår det en rad insatser inom ramen för Region Skånes nuvarande handlingsplan för cancer och motionen anses därmed vara besvarad.

Gilbert Tribo
Ordförande

Pia Lundbom
Hälso- och sjukvårdsdirektör